

Als met een ganzenveer gebeiteld

Jane Leusink – Tot alles goed strak staat
Kleine Uil, Groningen; 64 blz., €15

Je hebt dichters die werken vanuit de schaarste. Aan hun gedichten lees je bijna af dat het weinige waarmee ze begonnen, traag en mondjesmaat is aangegroeid. Anderen werken vanuit de overvloed. Wat niet wil zeggen dat daardoor het scheppingsproces alleen maar vloeiend verliep, maar bij wijze van spreken was alles op voorhand aanwezig. Jane Leusink (1949) behoort tot de tweede categorie. In haar in 2003 verschenen debuut ‘Mos en gladde paadjes’ – goed voor de C. Buddingh'-prijs – toonde zij zich al dichtelijk welbespraakt en gedreven. Wie er een bewijs van wil zien, leze uit genoemde bundel het gedicht ‘Om zware dagen te dragen’, door Gerrit Komrij opgenomen

Jane Leusink FOTO GPD/DUNCAN WUTING

in zijn bekende bloemlezing. Onvoorspelbaar is Leusink als dichter, onconventioneel en levenslustig, soms tegendraads en opstandig. Wanneer ze de met toverkracht begiftigde Medea aan het woord laat, gelden de woorden evengoed haarzelf en haar poëzie: ‘geen duif ben ik getemd in een omsloten tuin / met aangeharkte paden geen gras / dat vers en buigzaam langs je enkels stroomt’. Jane Leusink schrijft geen aangeharkte poëzie, wel poëzie waaraan je blijft haken, dankzij de grillige barrières telkens opgeworpen in de stroomversnelling van ideeën. Deze vierde bundel is nog taliger en ongeremder dan haar eerste. Door de jaren werd Leusink kariger met hoofdletters en leestekens, en vaker dan voorheen worden zinnen en gedachten niet afgemaakt. Het betekent dat de lezer in een labyrint wordt geleid, waaruit hij zelf een uitweg moet

Een labyrint met spannende wendingen en omleidingen

vinden. Maar het is er goed teeven, met al die spannende wendingen, doodlopende wegen, omleidingen en onverwachte openingen. Sommige gedichten doen denken aan die van Antjie Krog en Fritzi Harmsen van Beek, beiden ook dichters van de overvloed. De laatste wordt door Leusink bewonderd, en ze wijdt aan fascinerende Fritzi zelfs een in memoriam. Die pastiche is minder wervlend dan het werk van de geadresseerde, maar daar staan

overtuigende verzen tegenover, zoals de negen wonderschone strofen bij de renovatie van de wierde Wierum. Leusink op haar best dicht losjes en doorwrocht, als werden haar regels met een ganzenveer gebeiteld. Eveneens een bijzonder mooi gedicht is ‘Wat dacht je dan ik hou’, over de antieke Thonet schommelstoel van oma Jet (‘ik zie waar ze zat / aan de kuil in de biezen’). In de wetenschap dat de haar geschonken stoel verstevigd moet worden, luidt Leusinks laatste strofe: ‘ik zit elke avond te zwoeven / oefen het maken / trek biezen door gaatjes steek er meteen / houtjes achter tot alles goed strak staat / pas als alles gedaan is haal ik ze los’. Als kleindochter moet ze geweten hebben: zo heb ik oma’s stoel gemat; als dichter: en zo bedrijf ik poëzie. Met vervlochten woorden die elkaar vasthouden. EPPIE DAM

JEUGD

Mama’s doeidoei-dikke trui

Maria Parr – Tonje en de geheime brief
Vertaald door Bernadette Custers, Lannoo, Arnhem, €14,99 (7-9 jaar)

Micha Wertheim – Hoe Lima een leuke band kreeg
Illustraties Jeroen de Leijer en Marjolein Schalk. De Harmonie, Amsterdam, €17,50 (tot 6 jaar)

Je zal maar als meisje van negen het enige kind zijn dat in een dal woont. Alleen volwassenen om je heen lijkt vreselijk, maar niet als Maria Parr over je schrijft. Dan ontstaat een verhaal dat je doet glimlachen en waarin elk hoofdstuk weer spannend is en je meerdere keren een brok in de keel bezorgt. Een boek van 253 bladzijden is voor een zeven- tot negenjarige een hele opgaa. Toch boeit ‘Tonje en de geheime brief’ van de eerste tot de laatste bladzijde. Dat is te danken aan de vlotte, humoristische, avontuurlijke en invoelende schrijfstijl van Maria Parr. De onderlinge band van mensen die in een afgelegen dal wonen, weet ze treffend te verwoorden. Het gaat vooral om de band tussen de bijna tienjarige Tonje, ook wel de keizerin of de kleine donder van het Glimmerdal genoemd, en de 74-jarige Gunnvald. Tonje is een soort Pippi Langkous. Ze probeert alles uit en is nergens bang voor. Nou ja, voor honden, maar ook die angst overwint ze. Alleen al de titels van sommige hoofdstukken spreken tot de verbeelding, zoals ‘Waarin Gunnvald en Tonje Gladiator naar de

De hele nacht fietste Lima door. (Uit: ‘Hoe Lima een leuke band kreeg’)

zomerstal verhuizen en er een koffiepotongeluk gebeurt’. Het knappe is dat alle 32 hoofdstukken hun spannende of ontroerende climax hebben. Voor de lezer-tjes gaat er een wereld open. Want wie heeft er nu als huisdier een meeuw (Meeuwman) en

vliegt op een stuurslee de bergen door of doet salto’s op de ski’s? Parr bedenkt woordcombinaties die meteen duidelijk maken welk gevoel daarbij hoort: „hartverlammend knetterbang”, „eten dat smaakt naar luchtdicht verpakte kraai” of „mama’s doeidoei-dikke

trui”, de trui die de moeder van Tonje altijd aan heeft als ze weer dagen weg moet voor haar werk. Leerzaam is het verhaal ook nog, vooral over de band tussen vader en dochter. „Als je een papa bent, dan ben je voor eens en voor altijd een papa! Je kunt het niet maken om ermee te knippen, ook al gebeurt er nog zoiets stomms.” Natuurlijk kunnen fietsen uit een fietsenmakerij er niet vandoor gaan en hun eigen avonturen beleven, maar in ‘Hoe Lima een leuke band kreeg’ is dat zo logisch als wat. Cabaretier Micha Wertheim heeft het zo opgeschreven dat je het direct gelooft. Het is heel aannemelijk dat Richard de fietsenmaker op een dag zo mee is van zijn werk, dat hij vergeet af te sluiten.

Als Lima, de drielwieler, er dan vandoor gaat, is het ook weer heel herkenbaar dat ze in de nacht alleen een politieauto tegenkomt, een lege bus en iemand die de hond uitlaat. Hoe het met Lima afloopt, kan niet alleen gelezen worden, maar is ook te volgen in een hoorspel dat op een cd is bijgeleverd.

MARIA DEL GROSSO

Een schat aan tragikomische scènes

David Bezmozgis – De vrije wereld
Vertaald door Nicolette Hoekmeijer. De Bezige Bij, Amsterdam; €19,90

Nog voor zijn eerste zeven korte verhalen in 2004 goed en wel waren verzameld in de bundel ‘Natasha and other stories’, werd de in Letland geboren Canadees David Bezmozgis al binnengehaald als een zeldzaam literair talent. In recensies werd hij vergeleken met Roth, Malamud en Tsjechov. Hyperige dingen, zou je zeggen. Maar in zijn geval was alle ophef niet eens onterecht. De autobiografisch geënte verhalen over de wederwaardigheden van de Joods-Letse familie Berman, die in de jaren tachtig naar Toronto verhuisde en zich in de loop van twee decennia staande moest houden in een verwarrende nieuwe wereld, waren geestig, ontroerend en bovenal verbazend rijp van toon. En nu is er dan zijn romandebuut, ‘De vrije wereld’, dat, hoewel hij er niet dezelfde superieure beheersing in tentoonspreidt als op de korte baan, de verwachtingen behoorlijk inlost. Het is 1978 als de Krasnaski’s na een uitputtende treinreis in Rome aankomen, waar ze de zes hier beschreven maanden zullen doorbrengen, net als duizenden anderen die achter het IJzeren Gordijn vandaan zijn geglijpt. Ze worden tijdelijk ondergebracht in de wijk Ladispoli. En daar moeten ze besluiten waar ze zich definitief willen vestigen: Amerika, Australië, Canada, of toch het niet bijster aantrekkelijke Israël? Of waar ze maar worden toegelaten, eigenlijk. Ondertussen maak je kennis met de drie gezinnen die de familie

telt: de zesentwintigjarige Alec, een betrekkelijk flierfluitiger womanizer, en zijn verse echtgenote Polina; zijn oudere broer Karl, moeder Emma en pater familias Samuel. Vooral de laatste twee zijn ijzersterke personages die, ieder op hun eigen manier, lijden onder wat ze achterlieten. Samuel, blijkt uit mijmeringen en flashback, is een veteraan uit het Rode Leger die de communistische heilstaat alleen verliet omdat hij daar, nadat zijn kinderen als landverraders vertrokken, ongetwijfeld uit de Partij was gezet en was verwonden tot een sociale paria. Hij ging dus mee, maar mokt en moppert over alles. Polina vertegenwoordigd eerder de ernstige kant van de weemoed, in gecodeerde brieven aan haar zus die achterbleef. Kwelt zich met zorgen over het lot van

haar ouders en wroeging over een echtgenoot die ze verliet - een liefhebbende sul - en het offer dat ze vlak voor vertrek bracht. Hun herinneren en anekdotes en die van anderen vormen samen een prachtige, intieme lappendeken die vijftig jaar geschiedenis bestrijkt. En uit de waanzin van de bureaucratie in Rome en het vacuüm van de ongewisheid put Bezmozgis een schat aan tragikomische scènes. Dat hij zich minder goed raad weet met de spanningsboog van een roman, is een minpuntje. Halverwege zakt het boek wat in. Maar daar staan zoveel stilistisch vernuft en onvergetelijke (bij) figuren tegenover, dat je dit versnipperde epos niettemin ademloos uitleest.

DIRK-JAN ARENSMAN

David Bezmozgis FOTO AP

De val van een rechercheur

David Pefko – Het voorseizoen
Prometheus, Amsterdam, 415 blz. €19,95

Erg goed kennen de collega’s rechercheur Steve Mellors niet. Dat blijkt wel als ze hem op zijn vijftigste verjaardag een tuiuset geven. Sinds zijn scheiding woont Mellors echter op een appartementje. Er is wel meer wat zijn collega’s niet weten: dat hij stiekem naar datingsites surft op zijn werk, dat hij daardoor wel eens een proces-verbaal kwijt-raakt en dat hij zijn seksuele

vertier vindt in een bordeel. Het zijn kleine vergrijpen van een wat morsige, kale, dikke man die tezamen zorgen voor een langzaam val. ‘Het voorseizoen’ is de tweede roman van David Pefko, Zijn debuut ‘Levi Andreas’ verscheen anderhalf jaar geleden en in de tussentijd heeft hij uitgever Van Oorschot ingewisseld voor Prometheus. De verhaallijn is nu wat realistischer. Je gaat mee in het leven van de eenzame, continue drinkende Mellors uit Leicester die zwelgt in zelfmedelijden. Zijn foute keuzes neem je op de

koop toe. Op het moment dat hij verliefd wordt op zijn vaste Oost-Europese hoertje Anca, met wie hij overigens weinig meer doet dan praten, gaat het fout. Zeker als hij haar ook nog in bescherming wil nemen tijdens een politie-inval waarover hij de leiding heeft. Zo lokt de ene misstap de andere uit en raakt Mellors steeds meer verstrikt in een web van leugens. Het verhaal leest gemakkelijk weg, maar de stijl waarin het geknoei, sympathiek blijft. Mellors is een loser die er op zijn onbeholpen wijze toch nog iets

’s Ochtends; Als ik de volgende ochtend mijn ogen open; De volgende ochtend, Ik word vroeg in de morgen’ etc. etc. Daar moet Pefko nog aan werken. Ook aan de vele keren dat hij zinnen begint met ‘Toen’, ‘Terwijl’ of ‘Als’ (soms vijf keer op een bladzijde). Een strenge redacteur had hier moeten ingrijpen. Een fraai geformuleerde zin zul je overigens tevergeefs zoeken in deze roman. Dit alles neemt niet weg dat de hoofdpersoon, ondanks zijn geknoei, sympathiek blijft. Mellors is een loser die er op zijn onbeholpen wijze toch nog iets

van probeert te maken. Hij probeert alleen maar goed te doen in zijn hulp aan zijn hoertje Anca. Door dat mededogen raak je als lezer betrokken in het literaire spel, want je bent met de tragische hoofdpersoon de enige die de waarheid wel gedurende de hele roman, zodat je soms met enige huivering verder leest om te zien welke leugen nu weer onmaskerd wordt. Zo word je medeplichtig zonder te kunnen ingrijpen.

COEN PEPPELENBOS

Heinrich Mann – De jeugd van koning Henri Quartre
Vertaald door José Rijnaarts. Atlas, Amsterdam; gebonden, 590 blz., €49,95

In de Duitse bibliotheek van uitgeverij Atlas verscheen het magnum opus van Heinrich Mann, over de jonge jaren van de Franse koning Henri Quartre (1553-1610). Het verstandshuwelijk van de protestantse Henri met de katholieke prinses Margot was een poging tot verzoening, maar liep uit de op de Bartholomeusnacht, waarin tienduizenden hugenoten werden vermoord.

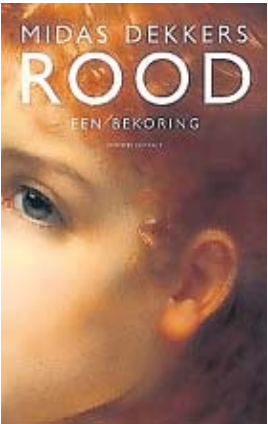
Jan Breman – De tuinman van Aden
Elsevier, Amsterdam; 245 blz., €14,95

Losse ontmoetingen’ is de ondertitel van ‘De tuinman van Aden’, waarin diplomaat Jan Breman herinneringen ophaalt aan mensen die hij in de loop der jaren overal ter wereld ontmoette. Breman werd in Italië geboren en had een Engelse moeder; tijdens de Tweede Wereldoorlog vloog hij voor de Britse RAF.

Kopano Matlwa – Gedane zaken
Vertaald door Lidwien Biekman. Ailantus, Amsterdam; 224 blz., €18,95

Kopano Matlwa vertegenwoordigt de nieuwe generatie in de Afrikaanse letterkunde. In ‘Gedane zaken’ vertelt hij het verhaal van twee mensen, de een zwart, de ander blank, die tijdens de apartheid verliefd op elkaar worden. Als ze elkaar dertig jaar later weer tegenkomen, doen ze uit schaamte voor het verleden net of ze elkaar niet kennen.

Midas Dekkers – Rood. Een bekoring
Contact, Amsterdam; 208 blz., €19,95

Bioloog Midas Dekkers bewondert roodharige vrouwen en schreef een liefdesverklaring aan deze opvallende haarkleur, die eigenlijk een erfelijke afwijking is, ‘zij het de aardigste die er is’. Waarin schuilt de charme van de roodharigheid toch, vraagt hij zich af in zijn boek ‘Rood’. En hoe kan het dat je er nooit op uitgekeken raakt?

Niki Segnit – De smaakbijbel
Vertaald door Jacques Meerman. Podium, Amsterdam; gebonden, 416 blz., €25

Wie uit de losse pols wil koken, moet goed de smaakbalans in de gaten houden. De Britse kok Niki Segnit ging op zoek naar een encyclopedie van smaken en toen die niet bestond schreef ze hem zelf: ‘De smaakbijbel’. Ze bracht 99 ingrediënten onder in ‘families’ en maakt duidelijk waarom sommige smaakfamilies en ingrediënten goed, of juist helemaal niet, bij elkaar passen.